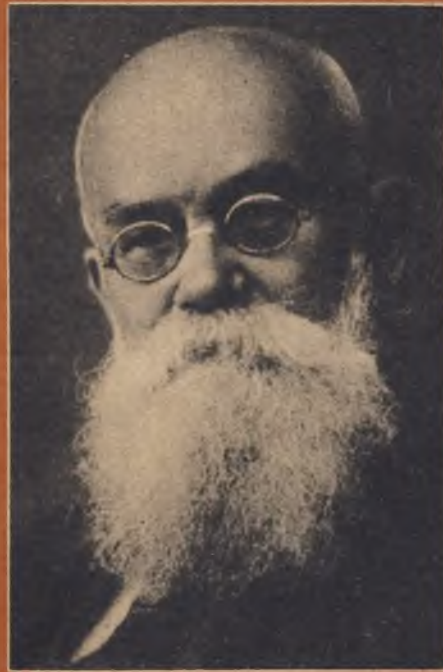

1-3
'96 **АРХІВІ
УКРАЇНИ**

hrushevsky.nbu.gov.ua

СІЧЕНЬ-
ЧЕРВЕНЬ

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

**Із статті С.Єфремова
“На сторожі національної
гідності”**

Хай хоч яка величезна заслуга вченого історика,
що вперше істинним світлом освітив наше минуле,
але не менше й заслуга громадянина, що осяває
теперішнє на шлях до майбутнього. Бувають навіть
моменти, коли, можливо, почесніше робити історію,
а не писати її. Що ж дивного, коли в такій
переважно живій і чуйній людині,
як М.С. Грушевський, перше завдання на час
відсунуло й заступило друге?

*Український історик. – 1995. – № 1-4 (124-127). – С. 172
(переклад О.Рибалка).*

На першій сторінці обкладинки –
академік М.С. Грушевський.

1-3 '96 АРХІВИ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
ЖУРНАЛ

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ВИДАЄТЬСЯ З 1947 р.

№ 1-3 (238) 1996

СІЧЕНЬ – ЧЕРВЕНЬ

Видавництво
“Українознавство”

З М І С Т

До наших читачів	3
Архівна грушевськіана	
СОХАНЬ П.С. Творча спадщина М.С.Грушевського і сучасність	4
ГИРИЧ І.Б. Неопубліковані матеріали з київської архівної спадщини М.Грушевського	7
ЦДАГО України	
ПИРИГ Р.Я. Грушевськіана у фондах архіву	12
ЦДІАК України	
ПІСЦОВА Л.З. До історії фонду Грушевських	16
ПАНОВА М.А., ПАНТЮХОВА О.Б. “Ваш люблячий... М.Грушевський” (маловідомі документи з родинного архіву)	18
МАТЯШ І.Б. “Одну потіху маю – в своїй доньці...” (з листів М.С.Грушев- ського до К.М.Грушевської)	29
МИЦИК Ю.А. Д.І.Яворницький – М.С.Грушевському	38
ЦДІАЛ України	
МАРТИНЕНКО О., СВАРНИК Г. Документи і матеріали Михайла Грушевського у фондах архіву	43
ЦДАВО України	
ЩУСЬ О.Й. Березень-листопад 1917 року в житті М.Грушевського- державотворця	48
Держархів Одеської області, Відділ рукописів і стародруків Одеської державної наукової бібліотеки ім.О.М.Горького	
ХМАРСЬКИЙ В.М., БЕЛОУСОВА Л.Г. М.С.Грушевський і одеські науковці	61
Державний архів СБУ	
ПРИСТАЙКО В.І., ШАПОВАЛ Ю.І. Михайло Грушевський у світлі невдомих документів ГПУ-НКВД	69
Інститут рукописів Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського	
КІРЖАЄВ С.М. Спадщина Михайла Грушевського	79

Документ без коментаря. З протоколу розпорядчого засідання Археографічної комісії ВУАН від 4 серпня 1930 р.	86
Державні архіви Російської Федерації	
ПАПАКІН Г.В. Документи архівосховищ Російської Федерації про М.С.Грушевського	87
БІЛОКІНЬ С.І. "Справа про висланого з Галичини... професора М.Грушевського" (з фондів Держархіву Ульяновської області)	92
ПАСЬКО І.В. З петербурзьких адресатів М.С.Грушевського: листи до О.О.Шахматова (за матеріалами архіву Російської академії наук у С.-Петербурзі)	98

На допомогу архівістам

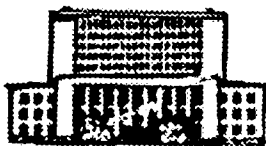
Типове положення про архівний підрозділ державного органу, органу місцевого самоврядування, державного підприємства, установи і організації	110
Типове положення про експертну комісію державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації	112

Інформація та хроніка

ПАВЛОВА О.Ф., МЯГКИЙ І.М., ШЕПЕЛЮК В.М. У ЦДАМЛМ України ..	115
ПОКІДЧЕНКО Л.А. "І оживе добра слава, слава України..."	116
ШЕВЧЕНКО С.І. Науково-практична конференція у Кіровограді	118

Підготовлено і видруковано на комп'ютерному і друкарському обладнанні, наданому Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського Національної академії наук України Українським науковим інститутом Гарвардського університету та Фондом Катедр Українознавства (ФКУ). Програма українознавчих досліджень, фундатором якої є ФКУ, фінансується за рахунок благодійних пожертв українських громад США і Канади.

В рамках державної програми видання фінансується
Державним комітетом України з питань науки і технологій.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Б.В.ІВАНЕНКО (головний редактор), Г.В.БОРЯК (заступник головного редактора), Л.М.ВАСЬКО (заступник головного редактора), Л.А.ДУБРОВІНА, В.С.ЛОЗИЦЬКИЙ, К.Є.НОВОХАТСЬКИЙ, Г.В.ПАПАКІН, Р.Я.ПИРИГ, П.С.СОХАНЬ, В.С.ШАНДРА, Н.М.ЯКОВЕНКО, М.А.ПРИТИКІНА (технічний редактор)

Адреса редакції: 252601, Київ-110, МСП, Солом'янська, 24.
Тел. 277-45-22.

МП "Офорт". Миронівська друкарня, вул. Леніна, 48.
Здано до набору 05.06.96. Підписано до друку 19.02.97.
Формат паперу 70x108 1/16. Офсетний друк. Умовн. фарбо-відб. 10,82.
Умовн. друк. арк. 10,5. Обл.- вид. арк. 10,43. Наклад 1200. Зам. 668

"Архіви України", №1-3. Науково-практичний журнал. Видається з 1947 р.

Свідоцтво про реєстрацію: КВ №5 від 07.09.93.

Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій.

Засновники – Головне архівне управління при Кабінеті Міністрів України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського Національної академії наук України.

До наших читачів

Шановні читачі! Це число “Архівів України” – особливе. Редколегія і редакція часопису переслідували мету охарактеризувати на його сторінках документальну спадщину М.С.Грушевського, 130-річчя від дня народження якого відмічається цього року, що зберігається в архівах України та за її межами. З огляду на це, відмовившись від традиційної рубрикації, в основу розміщення матеріалів номера покладено принцип місця зберігання документів ювіляра.

Ще за радянських часів “Архіви України” одними з перших звернулися до теми “Грушевський як історик і політичний діяч”, опублікувавши огляд його архіву у фондах ЦДІА України у м.Києві. Пізніше, до 125-річчя від дня народження М.С.Грушевського, на сторінках журналу було видрукувано ряд матеріалів про видатного історика, підготовлених на базі документальних джерел ЦДАГО України, ЦДІАК України, ЦДАМЛМ України та ін.

Сподіваємося, що матеріали цього числа зацікавлять читачів, стануть у пригоді численним дослідникам, усім, кого цікавить постать Великого Українця.

щоденники й спогади, епістолярія, публіцистика – мають спільне внутрішнє поєднання. Їх об'єднує спільний зміст – українське громадсько-політичне життя модерної доби в різних його проявах: у щоденниках – на особистому, в листах – на груповому, в статтях – на громадському рівнях. Тому видається логічним провадити видавничу роботу над архівною спадщиною М. Грушевського паралельно по всіх трьох рівнях. Це дозволить доповнювати кожне з відповідних джерел необхідним фактичним матеріалом, краще сприймати подекуди “глухі”, незрозумілі місця в щоденниках або листах видатного ученого.

Дослідження життя та діяльності М. Грушевського не має, так би мовити, “самодостатнього” характеру, грушевськознавство не є замкненою ділянкою гуманітарних дисциплін. М. Грушевський був для політичної історії України, мабуть, тим, ким був для історії України 30–60-х рр. XIX ст. Т. Шевченко. Він фіксував на собі всі проблеми українського життя на зламі XX ст. До нього сходилися нитки всіх організаційних, наукових, культурних, громадських і партійних заходів нової генерації українських діячів. Отже, досліджуючи спадщину М. Грушевського, ми вивчаємо нові грані української історії новітнього часу.

П. С. СОХАНЬ,
директор Інституту української археографії
та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України,
член-кореспондент НАН України

НЕОПУБЛІКОВАНІ МАТЕРІАЛИ З КИЇВСЬКОЇ АРХІВНОЇ СПАДЩИНИ М. ГРУШЕВСЬКОГО

Не переслідуючи мети охарактеризувати всю видану архівну спадщину вченого, хочу наголосити в цій статті лише на тих матеріалах, котрі вимагають першочергової публікації. На часі вже видання повного зібрання творів, епістолярії й біографічних документів ученого. Чим у цьому плані може бути корисним особистий архів М. Грушевського, що зберігається в ЦДІАК України серед родинних документів Грушевських?

Більшість матеріалів творчого характеру – рукописи “Історії України-Руси”, “Історії української літератури”, монографії, студії, розвідки, рецензії, публіцистичні статті вже видрукувані. Місце знаходження робіт останніх літ життя, і передусім продовження двох фундаментальних серіалів, невідоме, в київському архіві вони не зберігаються. Натомість у фонді відклалися ранні історичні праці вченого студентської і навіть гімназичної пори, які цікаві сьогодні з точки зору дослідження ранніх етапів формування історичних поглядів і заінтересувань М. Грушевського.

Перша робота датована 1880 роком, коли Михайло Сергійович почав навчання в 1-ій тифліській гімназії. Твір на тему “Русская история до воцарения дома Романовых” був написаний чотирнадцятирічним юнаком у Владикавказі, можливо навіть коли він ще не став гімназистом. Чистовик рукопису обіймає 81 арк. Наступна робота була підготовлена через чотири роки. Гімназичний реферат “О схоластическом направлении” присвячений розвиткові наук в Україні до XIX ст.

М.Грушевський довгий час працював у Київському університеті під керівництвом проф. В.С.Іконнікова. Як результат цього можна розглядати джерелознавчу роботу тоді ще молодого вченого “Роспись вещам боярина П.И.Романова” и представляемые ею бытовые данные” за 1888 р., яка зберігається у фонді, а біловик-оригінал знаходиться серед документів В.С.Іконнікова в Інституті рукописів НБУ ім. В.І.Вернадського. Саме за ним були здійснені публікації цієї роботи В.Ульяновським у другому випуску “Українського археографічного щорічника”. Ще одна студентська робота, написана за рік до закінчення університету, також має джерелознавчий характер. Це праця “Гельмгольц и его “Славянская хроника”. Вона написана у 1888 році, має 39 аркушів (рукопис чистового характеру).

Певну цінність має конспект лекцій проф. В.Б.Антоновича, який Михайло Сергійович вів досить скрупульозно протягом семестру 1888 року. Обсяг рукопису лекцій “Истории Западной Руси” – 70 аркушів. Курси лекцій Володимира Боніфатійовича до останнього часу друкованим способом не видавалися*. А той факт, що такий конспект вівся М.Грушевським, надає цьому документу особливої цінності.

Уже цілком самостійним характером відзначається праця М.С.Грушевського “Сельская община в юго-западной Волини в первой половине XVIII века. Экономические и юридические данные из изданных и не изданных документов”. Вона була, очевидно, також написана у 1888 році.

Творча спадщина історика, що зберігається в ЦДІАК України, достатньою мірою ще не досліджена. Є багато рукописів, що не мають початку й кінця, недатовані. Їх дуже важко ідентифікувати. Тому не можна з певністю стверджувати, чи публікувалися вони, чи ні. Особливо це стосується праць кінця 90-х рр. і більш пізніх.

У своїй автобіографії 1906 року професор згадував, що спочатку у Львові він збирався написати й видати популярний виклад української історії. Згодом він відмовився від цього наміру, вирішивши спочатку зробити кількатомну наукову історію України. Можливо, саме такою спробою був чернетковий, на 25 арк. рукопис, датований 30 липня 1894 р., під назвою “Про старовину, кн.І: про найдавніші часи народу нашого”.

Не проходить за бібліографічними покажчиками і недатована студія про життя й творчість відомого львівського історика А.Петрушевича. Є чернетка, очевидно, промови М.Грушевського на ювілейному засіданні Історичної секції ВУАН, присвяченому О.Кобилянській.

Ще не розшукані на сьогодні дальші томи “Історії України-Руси” якоюсь мірою може заступити курс лекцій з історії козаччини, читаний М.Грушевським у 1897 році у Львівському університеті. Рукопис цей – чернеткового характеру, має 142 арк., датований 17.XI.1897 р. Події охоплюють період з 1659 р. до кінця XVIII ст. Незважаючи на те, що Грушевський висвітлив цей період у своїх популярних працях – “Ілюстрованій історії України” та “Очерке истории украинского народа”, ця робота має певну історіографічну цінність, бо показує напрямок думок історика щодо часів Руїни та занепаду державності. Курс лекцій з історії

* Антонович В.Б. Курс лекцій з джерелознавства. 1880-1881. / Упорядкування, передмова, примітки О.Василюк. – К., 1995. – 108 с.

українського козацтва зберігся майже повністю. Немає лише частини, що розповідає про період Хмельниччини (1649-1659 рр., 66 арк.). Ряд лекцій до 1649 року датовано липнем 1896 року (нараховує 150 арк.).

Для дослідження творчої лабораторії історика особливу цінність мають матеріали, що відклялися в ході підготовки магістерської праці М.Грушевського “Барське староство”. Це наукові звіти за 1891-1893 рр., де описувалися робота в архівах, перегляд бібліотечного матеріалу, поїздки по містах і селах, які колись входили до Барського староства. За обсягом вони складають приблизно шкільний зошит, списаний дрібним почерком М.Грушевського, з великою кількістю скорочень і виправлень. Для збору матеріалів по дослідженню долі нащадків барської шляхти М.Грушевським був використаний спеціальний опитувальний лист, що нагадує теперішні соціологічні опитувальники. Розмножений у багатьох примірниках, він надсилався через Подільську єпархіальну консисторію, де працював добрий знайомий історика, визначний дослідник Поділля Ю.Січинський, кожному парафіяльному священику. Заповнені бланки поверталися до Кам’янця, а звіди надсилався М.Грушевському. Всі ці матеріали знадобляться при публікації архівних джерел біографічного характеру, з питань науково-громадської діяльності М.Грушевського.

Досить значний невидрукований досі доробок ученого відноситься до його художньої творчості, діяльності як письменника. У передмові до збірки оповідань “Під зорями” М.Грушевський згадував про свої перші проби пера. Він також перелічив оповідання, які так і не вийшли в світ. Серед них – “Страшний свідок”, “Остатня кутя” (про поезію українського різдвяного обряду) та “Унтер-офіцер Трохим Скавучак” (соціальна сатира). Але більшість оповідань історик не назвав. У трьох справах фонду всі вони зберігаються. Частково це цілком завершені біловики-рукописи, частково – незакінчені оповідання та новели. Найранішою, очевидно, була п’єса російською мовою “Современные мученики” (1884 р.). Першими українськими оповіданнями, схоже, стали “Німий свідок”, “Фантастична мрія” (14 арк.) та вже згадувана “Остатня кутя” з присвятою родичам батька – Грушевського Сергія Федоровича. Останнє оповідання має два варіанти, один – на 18 арк., другий – на 16 арк., датовано його початком грудня 1884 р. Можливо, того року ним були написані також оповідання “Міллїон” та “На цвинтарі”. Перше не має закінчення, обидва не мають року написання, лише проставлені числа й місяці: з 1 квітня до 12 серпня (відповідно 9 і 2 арк.).

Найбільшим за обсягом серед невидрукованих до сьогодні белетристичних творів і, можливо, навіть з усієї літературно-художньої спадщини М.С.Грушевського є його повість “Чужі й свої”. Вона має присвяту Нечую-Левицькому, перший варіант назви – “На чужині між своїми”. Писалася ця повість протягом півроку з перервами і має три датування: червень–липень, листопад–початок грудня, середина грудня–початок січня. Рік (1884 р.) проставлено лише в біловому варіанті (чернетковий варіант написаний у 1883 р.). Рукопис має чернетковий (135 арк.) та біловий (129 арк.) варіанти.

Оповідання “Трохим Скавучак” було написане в лютому–березні 1885 року, спочатку воно називалося “Ундрахіцер. Бурсацький спогад”. Далі хронологічно йдуть: “Святий Петро у турмі. Фантазія” (квітень 1885 р.) і

“Днинка. Ескіз” (травень 1885 р.). Їх обсяг – від 1,5 до 20 авт. аркушів, текст посторінковий.

Рукописи інших оповідань свідчать, що белетристичну діяльність М.Грушевський не залишав і в університеті. Під час вакацій у січні 1888 р. він написав оповідання-мрію “Старий терен”. Не були закінчені оповідання “Пани” і “Романтична історія”. Крім цього, варто згадати про оповідання без назви, датоване 1885 р., та недатовану новелу “Подорож на Ай-Петрі” (біловик, 7 арк.). Незакінченим виявилось оповідання, яке має нечітку дату – 1900 р. або 1902 р., де головним героєм виступає якийсь Дмитро Сокольник (8 арк., біловик).

Решта рукописів оповідань була опублікована. Варто відзначити, що деякі рукописні примірники мають штампелі наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка. Очевидно, М.Грушевський перевіз їх з собою пізніше до Львова, і вони зберігалися у діловодстві НТШ.

До художньо-белетристичних спроб історика слід віднести його християнські житійні переклади з церковнослов'янської на українську мову. В споминах М.Грушевський згадував свій тяжкий психологічний стан у перші роки навчання в університеті. У цей період він часто відвідував київські церкви й монастирі. У 1888 р., у жовтні й грудні, ним були ярижковим правописом перекладені “Житіє Олексія, чоловіка божого” та “Житіє всеправедного Филарета Милостивого”.

М.Грушевський невідомий як поет. А, між тим, він, збираючися стати белетристом, паралельно писав вірші, також романтизовані, позначені значною мірою впливом народної творчості. Розуміючи їх поетичну слабкість, історик не друкував своїх поезій, окрім декількох. Але зараз, всебічно вивчаючи різносторонні грані таланту Михайла Сергійовича, було б цікаво оприлюднити ці вірші.

Перші поезії з'явилися в його юнацькому щоденнику наприкінці 1882 – на початку 1883 рр. Українські вірші чергувалися з російськомовними, причому переважали історико-героїчна тематика та сентиментальна лірика. Це вірші “Бідолога”, “Миньона”, “В младенчестве меня судьба”, “Козак”, “Украина”, “Дума”, “Свадьба”, “Прожитое”, “В уединении”, “Я малоросс” та інші. Усього за цей час налічується 49 віршів. Окремий 63-аркушний зшиток українських віршів охоплює 1882-1896 рр. Кілька віршів на окремих папірцях знаходимо у більш пізніх щоденниках. Це, наприклад, написана у квітні 1896 р. поезія “Струна співа! Смик гострим волосінням” та недатоване “І знов мене самотність огорнула”.

Серед матеріалів біографічного характеру найважливішими є щоденники Михайла Сергійовича. Грушевський почав робити записи ще в гімназії. Вони мали характер перелитих на папір юнацьких переживань, сповнені передчуття майбутньої титанічної праці, і, у зв'язку з цим, сумнівів у власних силах і здібностях; відчувається містичний потяг до релігії.

Безумовно, найцікавішими серед цієї групи документів є щоденники за 1904-1910 рр. Вони записані у кількох блокнотах і загалом мають близько 400 аркушів. Записи, що робилися М.Грушевським щоденно зранку про попередній день, дуже лаконічні. Головні теми: стан здоров'я, виконана наукова робота, зустрічі з громадськими, політичними й культурними діячами, істориками. Щоденник має багато скорочень і містить величезну

інформацію, але багато місць вимагає коментарів. Дуже важкий почерк оригіналу звужує можливість використання щоденника, але вже зараз можна сказати, що цей документ є найвизначнішою пам'яткою нарративного жанру, і його видання є першочерговим завданням. Якщо порівнювати щоденник Михайла Сергійовича з аналогічними творами, то він може бути співставлений з такими працями, як діаріуші Є.Чикаленка або Д.Дорошенка.

Водночас у багатьох моментах він значно цінніший за вищезгадані щоденники. Фіксація фактів по свіжих слідах, відсутність довгих роздумувань роблять записане М.Грушевським досить об'єктивним. Повз його увагу не проминула жодна значна подія, що так чи інакше стосувалася життя України, тим більш, що сам історик брав особисту участь у багатьох важливих подіях.

Якщо для видання щоденника вистачить однієї книги обсягом 40-50 друкованих аркушів, то публікація листування М.Грушевського потребує щонайменше 10-12 таких томів.

У фонді ЦДІАК України головним чином зберігаються листи кореспондентів історика. Листів М.Грушевського в чернетках, оригіналах та інших примірниках, зроблених під копірку, налічується десь до 20 тис. Тому, мабуть, слід видавати епістолярну спадщину роздільно: окремо – листи до Михайла Сергійовича з історичного архіву Києва, окремо – листи М.Грушевського з архівосховищ Львова, Москви, Петербурга та інших міст. При такому виданні доцільно врахувати досвід Філадельфійського інституту ім. В.Липинського по виданню епістолярії В'ячеслава Казимировича.

На листування припадає 610 одиниць зберігання (2/3 усіх справ) і принцип їх видання вимагає спеціального розгляду.

Серед біографічних документів є низка цікавих персональних матеріалів: свідоцтва про навчання в гімназії, диплом університету, дипломи про обрання у дійсні члени різних наукових установ тощо.

Враховуючи те, що документи М.Грушевського зберігаються, крім ЦДІАК України, ще й у Інституті рукописів НБУ ім. В.І.Вернадського, а також в ЦДІАЛ України, такі документи варто було б видавати спеціальними щорічниками. Художні твори, історичні студії, щоденники, мабуть, доцільно публікувати окремими книгами.

І.Б.ГИРИЧ,
кандидат історичних наук

CONTENTS

To Our Readers:	3
The Archival Legacy of Myxajlo Hrushevs'kyj: Archival Hrushevskiana	
SOXAN', P. S. Creative Legacy of M. S. Hrushevs'kyj in Present Times	4
HYRYCH, I. B. Unpublished materials from M. Hrushevs'kyj's Archival Legacy in Kyiv	7
Central State Archive of Societal Organizations of Ukraine (TsDAHO of Ukraine)	
PYRIH, R. Ja. Hrushevskiana in the Archive's Holdings	12
Central State Historical Archive of Ukraine in Kyiv (TsDIAK of Ukraine)	
HISCOVA, L. Z. On the History of the Hrushevs'kyj Collection (Fond)	16
PANOVA, M. A. and PANTJUXOVA, O. B. "Sincerely yours... M. Hrushevs'kyj" (Little Known Documents from the Family Archive)	18
MATJASH, I. B. "I have one joy — in my daughter..." (from letters of M.S.Hrushevs'kyj to K. M. Hrushevs'ka)	29
MYCYK, Ju. A. Correspondence: D. I. Javornyc'kyj to M. S. Hrushevs'kyj	38
Central State Historical Archive of Ukraine in L'viv (TsDIAL of Ukraine)	
MARTYNENKO, O. & SVARNYK, H. Documents and Materials of Myxajlo Hrushevs'kyj in the Archival Holdings	43
Central State Archive of Highest Agencies of Ukraine (TsDAVO of Ukraine)	
SHCHUS', O. J. March to November, 1917, in the Life of M. Hrushevs'kyj, the Statebuilder	48
State Archive of Odessa Ohlast', Manuscript and Early Printed Book Division of the O.M. Hor'kyj (Pjeshkov) Odessa National Scholarly Library	
XMARS'KYJ, V. M. & BJELOUSOVA, L. H. M. S. Hrushevs'kyj and Odessa Scholars	61
State Archive of the Ukrainian Security Service (SBU)	
PRYSTAJKO, V. I. & SHAPOVAL, Ju. I. Myxajlo Hrushevs'kyj in Unknown GPU-NKV Documents	69
Institute of Manuscripts of the V. I. Vernads'kyj National Library of Ukraine	
KIRZHAJEV, S. M. The Legacy of Myxajlo Hrushevs'kyj	79
A Document Without Further Commentary: Minutes of the Extraordinary Meeting of the Archeographic Commission of the All-Ukrainian Academy of Sciences (VUAN) on August 4, 1930	86
State Archives of the Russian Federation	
PAPAKIN, H. V. Documents on M. S. Hrushevs'kyj from Archival Repositories of the Russian Federation	87
BILOKIN', S. I. "A File About the Delegated From Halychyna (Galicia)... Professor M. Hrushevs'kyj" (From Holdings of the Ul'yanovsk Oblast State Archive)	92
PAS'KO, I. V. From the St. Petersburg Correspondents of M. S. Hrushevs'kyj: Letters to Aleksei Shakhmatov (Materials from the Archive of the Russian Academy of Sciences in St. Petersburg)	98
Assistance to Archivists	
Standard Regulations on an Archival Subdivision of a State Agency, Agencies of Municipal Government, State Enterprises, Institutions and Organizations	110
Standard Regulations Relating to an Expert Appraisal Commission of a State Agency, Agencies of Municipal Government, Enterprises, Institutions and Organizations	112
Information and Chronicle	
At the Central State Archive-Museum of Literature and Art (TsDAMLM) of Ukraine	
POKIDCHENKO, L. A. "And the righteous glory will be revived, the glory of Ukraine..."	116
SHEVCHENKO, S. L. Conference in Kirovohrad	118

Шановні колеги!

Рада Спілки архівістів України та редакційна колегія "Вісника САУ" запрошують Вас взяти участь в обговоренні актуальних проблем життя архівістів, реформування архівної справи в Україні та шляхів активізації діяльності місцевих відділень і осередків Спілки на сторінках "Вісника", черговий випуск якого зараз готується.

Повідомлення, запитання, побажання просимо надсилати за адресою: 252601, м.Київ, вул. Солом'янська, 24. Спілка архівістів України.

Телефон для довідок: 277-27-55.

До уваги працівників архівних установ

Українським державним науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства (УДНДІАСД) підготовлено **Перелік типових документів, що утворюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, організацій і підприємств, із зазначенням термінів зберігання документів.**

Перелік містить майже 2300 статей та охоплює всі види організаційно-розпорядчої, науково-технічної, науково-організаційної документації, яка утворюється в діяльності органів державної влади, підприємств, установ і організацій загальнодержавного, обласного, районного, міського, сільського рівня.

Він може використовуватися також підприємствами і організаціями недержавних форм власності.

Орієнтовна вартість одного примірника Переліку – 3 гривні.

Замовлення на Перелік із зазначенням необхідної кількості примірників слід направляти за адресою: *252601, м.Київ-110, вул. Солом'янська, 24. Український державний науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства.*

1-3 '96 **АРХІВИ
УКРАЇНИ**
ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Щойно вийшли у світ:

Грушевський М.С. Історія України-Руси. – В 11-ти т., 12-ти кн. – Т. IX-1. – К., 1996;

Епістолярна спадщина Михайла Грушевського (Покажчик до фонду № 1235 у ЦДІА України у м.Києві) / Упорядник І.Гирич. – К., 1996. – 107 с.

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України готує до друку щоденники М.Грушевського студентських років та львівського періоду діяльності; спільно з іншими інституціями планується видання листування М.Грушевського з К.Студинським, листів великого вченого до українських літераторів, його неопублікованих прозових творів.

З питань придбання та спонсорської підтримки видань звертатися до Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України за адресою: 252601, м.Київ-1, вул. Трьохсвятительська, 4.

Тел. (факс) (044) 2285098.